

TALOUSNEUVOSTO

27.1.2021

Kokousmuistio 1/2021

Aika 27.1.2021 klo 10.00–11.30

Paikka Säätötaló, kokouskieli englanti

Läsnä Marin Sanna, puheenjohtaja
Vanhanen Matti, varapuheenjohtaja
Eloranta Jarkko
Haatainen Tuula
Häkämies Jyri
Palola Antti
Pentikäinen Mikael
Rehn Olli
Romakkaniemi Juho
Saarikko Annika
Saramo Jussi
Skinnari Ville
Tuppurainen Tytti
Haapajärvi Henrik (at.)
Majanen Juha (at.)
Mazzucato Mariana (at./etäyhteys)
Rahkola Joonas (at.)
Sinko Pekka (s.)

1 Kokouksen avaus

Pääministeri totesi poikkeuksellisen koronakriisin vaatineen eri maiden hallituksilta vahvoja ja päättäväisiä toimia. Kriisi ei ole vielä ohi, mutta meidän on syytä katsoa myös eteenpäin voidaksemme suunnitella parempaa tulevaisuutta ja oppia kriisistä. Haluamme todella palata vanhaan vai voimmeko ehkä käyttää tilaisuuden rakenteellisten muutosten tekemiseen?

Kriisi on korostanut parhaimpaan tieteelliseen tietoon perustuvien julkisen vallan toimien merkitystä. Voimmeko soveltaa samaa kehikkoa myös ilmaston muutoksen torjuntaan herättämättä populistisia vastareaktioita? Miten turvaamme riittävän huoltovarmuuden vaarantamatta vapaan kansainvälisen vaihdannan etuja? Miten varmistamme, etteivät tuloerot kasva kriisin seurauksena, kuten niin usein aiemmin nähty?

Päivän alustaja professori Mariana Mazzucato (CV liite 1) on pohtinut laajasti talousjärjestelmämme ongelmia sekä keinoja, joilla voimme ratkoa aikamme keskeisiä ongelmia. Meneillään oleva kriisi on monelta osin tehnyt Mazzucaton ajatuksista entistäkin ajankohdaisempia ja olen siksi iloinen, että hän on lupautunut johdattelemaan keskusteluamme tänään.

2 Talous kriisin jälkeen

Mariana Mazzucato tarkasteli esityksessään erityisesti julkisen sektorin ja hallitusten roolia taloudessa koronakriisin jälkeisessä maailmassa. Hän näkee kriisin vahvistaneen julkisen vallan asemaa ja tarjoavan hallituksille mahdollisuuden muuttaa kehityksen suuntaa niin, että pystymme vastaamaan yhteiskuntiemme tärkeimpiin haasteisiin. Muutoksen toteuttaminen edellyttää julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyötä.

Myös julkisen sektorin on muututtava. Kyse ei ole julkisen sektorin koosta, ideologiasta eikä voittajien poimimisesta (picking winners). Olennaisinta on suunnan osoittaminen ja tavoitteiden valinta niin, että ne edustavat yleistä etua. Julkisen sektorille on kehitettävä riittävä kyvykyys tätä varten. Nykyisin julkisen sektorin osaaminen on liiaksi muun muassa ulkopuolisten konsulttien varassa. Julkisen sektorin rooli on rajoittunut liiaksi reaktiiviseen ”jälkien korjaamiseen”. Yksityisille yrityksille on luotava kannustimet edistää pelkän osakkeiden arvon sijaan laajempaa sidosryhmien etua.

Julkisen sektorin johtamat kunnianhimoiset ja laajapohjaiset hankkeet (mission) ovat keino ratkaista yhteiskunnallisia ongelmia, synnyttää innovaatioita ja hyvinvointia.

Yhdysvaltain taannoinen Apollo-ohjelma on esimerkki tällaisesta julkisen sektorin johtamasta hankkeesta, jossa myös yksityisillä yrityksillä oli iso rooli ja joka synnytti runsaasti innovaatioita ja positiivisia ulkoisvaikutuksia. Saman tyyppistä lähestymistapaa voidaan soveltaa laajasti yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisemiseen ml. ilmaston muutos, terveys ja väestön ikääntyminen.

3 Keskustelu

Alustuksien pohjalta käydyssä keskustelussa nousi esiin muun muassa seuraavia kysymyksiä ja näkökulmia:

- Monet havaitut ongelmat kuten hidas reagoiminen ilmastonmuutokseen osoittavat, että talousjärjestelmässämme on korjattavaa. Samalla kuitenkin populistinen liikehdintä pyrkii usein vastustamaan näitä korjauksia. Tämä korostaa nimenomaan ylikansallisen yhteistyön tarvetta järjestelmän puutteiden korjaamiseksi.
- Julkisen sektorin johtava rooli edellyttää hallituksilta kykyä nähdä ja suunnitella laajoja kokonaisuuksia ja katsoa pitkälle tulevaisuuteen. Suuret infrastruktuurihankkeet ovat tästä esimerkkejä.
- Kaikkien osapuolten ml. työntekijät sitouttaminen suurten hankkeiden tavoitteisiin jo niiden suunnitteluvaiheessa on ensiarvoisen tärkeää.
- Voimistunut polarisaatio vaikeuttaa sitoutumista yhteisiin hankkeisiin ja tavoitteisiin. Polarisaation taustalla on tunne siitä, ettei kaikkia ole kohdeltu oikeudenmukaisesti.
- Suomen kuuluu edelläkävijöihin suhteessa vihreään teknologiaan ja digitalisaatioon. Tästä näkökulmasta on olennaista, miten suuret maat saadaan noudattamaan samoja periaatteita ja miten monikansallista yhteistyötä voidaan vauhdittaa.
- Yksityisen sektorin mukaan saaminen on ilmastopolitiikan saralla osoittautunut suhteellisen helpoksi, mutta sosiaalipolitiikan saralla kuten työllisyyden ja tasa-arvon edistämisessä se on lähtökohtaisesti vaikeampaa.

- Ilmastopolitiikassa kiinnitetään usein huomiota lähinnä kysyntää edistäviin julkisiin tukiin, kuten esimerkiksi sähköauton alempaan verotukseen. Kuitenkin esimerkiksi Tesla on saanut huomattavaa julkista tukea myös tuotekehittelyvaiheessa.
- Koronarokotteiden kansainvälinen jakelu on painottunut liiaksi kehittyneisiin maihin. Kehittyvien maiden parempi huomioiminen olisi myös kehittyneiden maiden edun mukaista.

4 Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja kiitti osanottajia ja alustajaa hyvästä keskustelusta ja totesi kokouksen tarjonnan hyviä eväitä jatkokeskustelulle talouden suunnasta ja talouspolitiikan tavoitteesta kriisin jälkeisessä maailmassa. Keskustelu jatkuu tulevissa talousneuvoston kokouksissa.

Talousneuvoston seuraava kokous pidetään keskiviikkona 10.3.2021 klo 10.00–11.30. Aihe vahvistetaan myöhemmin. Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 11.30.

Pekka Sinko
talousneuvoston pääsihteeri